

**En ny renskötellagstiftning - det samiska
folkets rätt till renskötsel, jakt och fiske**

N 2021:02

Sekreterare

Magdalena Pucher

08-405 95 30

0730-47 87 14

Magdalena.pucher@regeringskansliet.se

PM 2 – Några grundläggande fakta och begrepp

1. Syfte och innehåll.....	3
2. Renskötselrättens grunder	3
3. Geografiska förhållanden och begrepp	3
3.1 Renskötselområdet.....	3
3.2 Historiska gränser och förhållanden.....	4
3.3 Renbetesmarkerna i Västerbottens och Norrbottens län	5
3.4 Renbetesmarkerna i Jämtlands och Dalarnas län.....	6
3.5 Marker där tillstånd för koncessionsrenskötsel kan medges	6
3.6 Karta.....	6
4. Mark under statens omedelbara disposition.....	7
5. Samebyar.....	7
5.1 Ändamål och organisation	7
5.2 Olika typer av samebyar	7
6. Grundläggande om jakt- och fiskerättigheter	10
6.1 Några centrala begrepp.....	10
6.2 Uppdelningen på småvilt och annat vilt samt jakttider.....	11
6.3 Jakt- och fiskerättigheter enligt rennäringslagen	11
6.4 Urminnes hävd	13
6.5 Jakt och fiskerätt för samer utanför samebyar	14
7. Samefonden.....	15
8. Kort om Sametinget och Svenska Samernas Riksförbund.....	16
8.1 Sametinget	16
8.1.1 Organisation	16
8.1.2 Uppdrag.....	17

8.2 Svenska Samernas Riksförbund (SSR) 17

1. Syfte och innehåll

Promemorian syftar till att kortfattat och något förenklat gå igenom några grundläggande fakta och begrepp på samerättens område. I delar handlar det säkerligen om förhållanden som är väl kända för kommitténs ledamöter. Det kan dock underlätta i uppstarten av kommitténs arbete att säkerställa en gemensam kunskapsbas och konsekvent begreppsanvändning i dessa delar. Promemorian avser också att tydliggöra de avgränsningar som görs i direktiven beträffande kommitténs delbetänkande.

2. Renskötselrättens grunder

Renskötselrätten är den rätt som personer av samisk härkomst har att använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Det är en särskild bruksrätt till fastighet, som är grundad på urminnes hävd (se närmare om rättsinstitutet urminnes hävd nedan).

Att renskötselrätten grundas på urminnes hävd innebär att det handlar om en rättighet av civilrättsligt slag - rätten gäller oberoende av lag och omfattas av regeringsformens regler om egendomsskydd och näringsfrihet. Det är en ensamrätt för samerna, som tillkommer hela det samiska folket men som enligt nuvarande reglering bara får utövas av den som är medlem i en sameby.

Renskötselrätten lagreglerades första gången genom 1886 års renbeteslag; i dag framgår dess innehåll i första hand av rennäringslagen från 1971. Enligt rennäringslagen följer med renskötselrätten bland annat rätt till renbete, rätt till jakt och fiske och rätt att uppföra vissa byggnader och anläggningar, såsom kåtor och renvaktarstugor.

3. Geografiska förhållanden och begrepp

3.1 Renskötselområdet

Renskötselområdet, det vill säga det område där renskötsel får bedrivas, utgörs av två typer av marker:

- mark där renskötsel får bedrivas året runt (*åretruntmarker*), och
- mark där renskötsel får bedrivas under tiden 1 oktober till och med 30 april (*vinterbetesmarker*).

Dessutom finns områden i Norrbottens län där så kallad koncessionsrenskötsel får bedrivas efter tillstånd från länsstyrelsen. Dessa områden omfattas inte av utredningens delbetänkande och kommer därför att behandlas mycket kortfattat i promemorian.

Renskötselområdet uppskattas totalt sett sträcka sig över mellan en tredjedel och närmare hälften av Sveriges yta. Att det handlar om en uppskattning beror på att vinterbetesmarkernas gränser inte är fullt ut utmärkta, utan beror på var renskötseln bedrivs ”av ålder” (se vidare om vinterbetesmarkerna nedan).

3.2 Historiska gränser och förhållanden

Indelningen efter olika markslag i rennäringslagstiftningen är i huvudsak ett resultat av vissa historiskt fastslagna gränser och den markuppdelning som skedde vid *avvittringen*, det vill säga den process från sent 1600-tal till tidigt 1900-tal genom vilken enskildas mark skildes från det som ansågs vara kronans (statens) marker. För att förstå bakgrunden till gränsdragningen behöver man känna till viss grundläggande historik.

Det ursprungliga samiska samhället var indelat i byar, inom vilka familjerna hade sina särskilda områden. När den svenska administrationen började verka i området under 1500–1600-talen gavs dessa områden beteckningen *lappskatteländ*. Dessa behandlades av myndigheterna till en början på ett sätt som liknade vad som gällde för de svenska skatteböndernas marker, men kom sedermera att behandlas som kronojord (statens jord).

För Västerbottens och Norrbottens del fastställdes i mitten av 1700-talet den så kallade *lappmarksgränsen*. Mark ovanför lappmarksgränsen benämns lappmark eller lappmarker. I norr och väster avgränsas lappmarkerna av de finska och norska landsgränserna. Syftet med lappmarksgränsen var delvis att stimulera jordbrukskolonisationen i lappmarkerna, genom att bevilja de nybyggare som bosatte sig ovanför gränsen vissa förmåner. Samtidigt fastställdes att nybyggen endast fick etableras ovanför gränsen om det inte skadade renskötsel, jakt och fiske.

I slutet av 1800-talet påbörjades avvittringen i Västerbotten och Norrbotten. I samband med den fastställdes den så kallade *odlingsgränsen*. Gränsen är belägen ovanför lappmarksgränsen och omfattar alltså ett område inom lappmarkerna. Syftet med odlingsgränsen var att inga nybyggen skulle få

anläggas ovanför gränsen, utan detta område skulle vara avsatt för samer. Vid avvittringen i Västerbotten och Norrbotten avsatte staten dessutom mark till renbete, vilken benämns *renbetesland*. I rennäringslagen avses med renbetesland även sådan mark som ”av ålder” använts som sådant land.

I Jämtland och Härjedalen var förhållandena något annorlunda. I Jämtlands län avsattes vid avvittringen *renbetesfjällen* till att användas som åretruntmarker. Dessa visade sig dock vara otillräckliga och mot slutet av 1800-talet köpte staten in ytterligare mark i länet för att utvidga betesmarkerna. I rennäringslagen avses med begreppet renbetesfjäll såväl den ursprungliga avsatta marken som den senare tillköpta. I Jämtlands och Dalarnas län uppläts dessutom vissa områden till renbete genom kungliga brev. Dessa benämns nedan som *kungabrevsmarkerna*, men detta är inget vedertaget begrepp utan görs endast för att underlätta läsningen.

1992 bolagiserades en stor del av statens mark i statligt helägda bolag. Regeringen uttalade därvid att marken från rennäringsynpunkt skulle behålla sin ställning som kronomark. I rennäringslagen avses därför med *kronomark* de marker som tillhör staten och de som tillhörde staten vid utgången av juni 1992.

3.3 Renbetesmarkerna i Västerbottens och Norrbottens län

Vid avgränsningen av renbetesmarkerna i Västerbottens och Norrbottens län används de ovan behandlade gränserna lappmarksgränsen och odlingsgränsen samt begreppet renbetesland.

Åretruntmarkerna består av:

- marker ovanför odlingsgränsen, och
- marker nedanför odlingsgränsen men ovanför lappmarksgränsen där skogsrenskötsel bedrivs under våren, sommaren eller hösten och som antingen tillhör eller tillhörde staten vid utgången av juni 1992 (kronomark) eller är renbetesland.

Vinterbetesmarkerna består av:

- övriga delar av lappmarkerna nedanför odlingsgränsen, och

- sådana trakter utanför lappmarkerna där renskötsel av älger bedrivs vissa tider av året.

3.4 Renbetesmarkerna i Jämtlands och Dalarnas län

I Jämtlands och Dalarnas län avgränsas åretruntmarkerna i huvudsak av renbetesfjällen (i Jämtlands län) och de så kallade kungabrevsmarkerna.

Åretruntmarkerna består av:

- renbetesfjällen
- de områden i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna för renbete (kungabrevsmarkerna).

Vinterbetesmarkerna består av:

- sådana trakter utanför renbetesfjällen där renskötsel av älger bedrivs vissa tider av året.

3.5 Marker där tillstånd för koncessionsrenskötsel kan medges

Tillstånd för koncessionsrenskötsel får enligt rennäringslagen ges nedanför lappmarksgränsen i Norrbottens län. En förutsättning är att renskötsel traditionellt sett har förekommit och förekommer i området under hela året. I praktiken handlar det företrädesvis om områden i Tornedalen.

Den närmare historiken beträffande koncessionsrenskötseln och dess områden kommer att behandlas i senare promemorior.

3.6 Karta

Lappmarks- respektive odlingsgränsen framgår av nedanstående karta (se under avsnittet Samebyar). De på kartan utmärkta samebygränserna nedanför lappmarks- och odlingsgränserna motsvarar i huvudsak åretruntmarkerna där.

Avgränsningen i delbetänkandet: åretruntmarkerna samt vinterbetesmarker ovanför lappmarksgränsen.

4. Mark under statens omedelbara disposition

Uppdraget beträffande delbetänkandet omfattar statligt ägd mark, med vilket enligt direktiven avses mark under statens omedelbara disposition. Därmed faller mark som ägs av statliga bolag och privat ägd mark utanför delbetänkandets ram. Övervägande del av den aktuella marken står under statens omedelbara disposition genom Statens Fastighetsverk (SFV).

Det bör noteras att frågan om äganderätten till marken är omtvistad och att ett ställningstagande av kommittén i frågan inte nödvändigtvis påfordras.

Avgränsningen i delbetänkandet: mark under statens omedelbara disposition, det vill säga inte mark som ägs av statliga bolag eller privatägd mark.

5. Samebyar

5.1 Ändamål och organisation

Av rennäringslagen följer att renskötselrätten får utövas av den som är medlem i sameby. Samebyns ändamål är enligt lagen att för medlemmarnas gemensamma bästa ordna renskötseln inom byns betesområde. Samebyn får inte driva annan ekonomisk verksamhet än renskötsel.

Samebyn kan efter registrering bli en juridisk person med en organisation som i viss mån liknar en ekonomisk förening. Rennäringslagen innehåller relativt detaljerade bestämmelser om samebyns närmare uppgifter, organisation och förvaltning. Samebyn företräds av en styrelse som leder renskötseln inom byn och som företräder medlemmarna utåt i frågor som rör renskötselrätten eller medlemmarnas gemensamma intressen inom rennäringsen i övrigt. Byns kostnader för renskötseln fördelas mellan renskötande medlemmar efter reninnehavet.¹

5.2 Olika typer av samebyar

Renskötselområdet är indelat i 51 samebyar med särskilt tilldelade betesområden. Storleken på dessa varierar (se karta), likaså antalet renägare och yrkesverksamma renskötare i respektive sameby.

¹ Renar som tillhör en renskötande medlems husfolk anses därvid tillhöra den renskötande medlemmen.

Det finns tre huvudtyper av samebyar:

- fjällsamebyar (33 stycken),
- skogssamebyar (tio stycken) och
- koncessionssamebyar (åtta stycken).

Generellt sett har *fjällsamebyarna* sina åretruntmarker ovanför odlingsgränsen eller inom renbetesfjällan och sina vinterbetesmarker nedanför odlingsgränsen respektive utanför renbetesfjällan. Fjällsamebyarna flyttar därmed från kalvfjäll till skogsland beroende på säsong.

Skogssamebyarna däremot har sina åretruntmarker i skogslandskapet nedanför odlingsgränsen. Byarnas åretruntmarker ligger allmänt sett ovanför lappmarksgränsen och vinterbetesmarkerna nedanför densamma. Skogssamebyar har därför generellt sett kortare flyttningar av sina renar.

Koncessionssamebyarna, belägna längs Torne och Kalix älvdalar, är en särskild form av samebyar där renskötseln som tidigare nämnts bedrivs med tillstånd från länsstyrelsen. Tillståndet innehas av en samebymedlem, medan renägarna kan vara både samiska och icke-samiska markägare. Renskötseln i koncessionssamebyar är den som generellt är mest stationär.

I tidigare rennäringslagstiftning gjordes åtskillnad mellan fjällsamebyar och skogssamebyar. I nuvarande rennäringslag görs ingen sådan åtskillnad, men indelningen i de två olika samebytyperna lever alltjämt kvar.

En vanlig uppskattning är att det finns mellan 20 000 och 40 000 samer i Sverige. Det finns dock ingen legaldefinition av vad det innebär att vara same. Det finns inte heller några statistiska uppgifter att tillgå, eftersom officiella register inte innehåller uppgifter om etnicitet. Detta gör att uppskattningarna varierar stort.

Ungefär 2 500 samer är i dag medlemmar i någon sameby.

Avgränsningen i delbetänkandet: med hänsyn till den geografiska avgränsningen (se ovan) berörs inte koncessionssamebyarna direkt av delbetänkandet.

Källa: samer.se, besökt 2021-09-07.

6. Grundläggande om jakt- och fiskerättigheter

6.1 Några centrala begrepp

Med *jakträtt* avses rådighet över jakten på ett visst område. Med denna rådighet följer normalt flera olika befogenheter, varav de främsta är rätten att själv jaga för husbehov och försäljning och rätten att genom upplåtelser till andra förfoga över jakten. Den som har rätt att jaga men saknar rätt att göra upplåtelser sägs ha en *jaktutövningsrätt*. Motsvarande gäller för *fiskerätt* respektive *fiskeutövningsrätt*.

Det kan noteras att rätten till jakt och fiske – oavsett vem som innehar rätten – inte är oinskränkt. De generella förutsättningarna för jakt och fiske är reglerade i jakt- och fiskelagstiftningen (se till exempel om jakttider nedan). Jakt och fiske ska också bedrivas i en långsiktigt försvarlig omfattning.

Med *upplåtelserätt* menas rådighet att förfoga över nyttjanderätt genom överlåtelse eller upplåtelse till annan. Upplåtelserätten innefattar i jakt- och fiskehänseende en rätt att bestämma vem som får jaga och fiska samt var och när jakt och fiske får ske (inom ramen för gällande lagstiftning).

Jakt och fiskerätt är vanligen *ensamrättigheter* på så sätt att en rättighetsinnehavares rådighet över jakten eller fisket normalt medför att ingen annan har motsvarande rådighet. Det är dock inte uteslutet att rådigheten över jakten eller fisket på ett visst område kan tillkomma flera samtidigt, exempelvis på grund av lagstiftning eller hävd.

Grundläggande bestämmelser för rätten till jakt i allmänhet och jaktens bedrivande finns i jaktlagen (1987:259). Motsvarande bestämmelser beträffande fiske finns i fiskelagen (1993:787). Kortfattat kan sägas att både jakten och fisket (i enskilt vatten) som huvudregel tillkommer fastighetsägaren.² I båda lagarna erinras dock om att det finns särskilda regler om samernas rätt att jaga respektive fiska. Av övergångsbestämmelserna till respektive lag framgår vidare att lagen inte inskränker rätt till jakt respektive fiske enligt urminnes hävd (se vidare om urminnes hävd nedan).

² Se 10 § jaktlagen och 9 § fiskelagen.

6.2 Uppdelningen på småvilt och annat vilt samt jakttider

Totalt får ett 60-tal viltarter jagas. Det är regeringen som genom förordning beslutar om vilka arter som får jagas och när jakten får bedrivas. Jakttiderna ser olika ut för olika arter. De varierar också mellan olika delar av landet.

Ibland skiljer man på småviltsjakt och annan jakt. Avgränsningen är dock inte alldeles klar eftersom begreppet småvilt inte är definierat i lag.

I vissa sammanhang används begreppet småvilt som motsatsord till högvilt – det vill säga vilt som förr i tiden var reserverat för adeln (till exempel älg, hjort och rådjur).

I jaktlagstiftningen avser ordet småvilt i första hand de viltarter som normalt jagas med hagelvapen laddade med hagelpatroner. Föreskrifter om jakt med hagelgevär respektive kulgevär finns i Naturvårdsverkets föreskrifter. Med tillämpning av dessa bestämmelser inbegrips i småvilt till exempel ripa, hare, rådjur och and, medan vilt som faller utanför begreppet är älg, björn, hjort, visent, myskoxe, mufflonfår, varg, vildsvin, säl, järv, och bäver.³

6.3 Jakt- och fiskerättigheter enligt rennäringslagen

Renskötselrätten innefattar jakt- och fiskerättigheter. Enligt rennäringslagen får en medlem i en sameby jaga och fiska på utmark inom de delar av en bys betesområde som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna när renskötsel är tillåten där (25 § första stycket). Begreppet utmark betecknar lexikaliskt mark på längre avstånd från hemman, som inte utgörs av åker eller äng. Jakt och fiske får inom området bedrivas även för försäljning. Rätten får utövas oberoende av vem som äger marken.

Det ovanstående omfattar inte de så kallade kungabrevsmarkerna (områdena i Jämtlands och Dalarnas län som vid utgången av juni 1992 tillhörde staten och var särskilt upplåtna till renbete). Där gäller enligt rennäringslagen i stället att en medlem i en sameby inom byns betesområde får fiska till husbehov samt jaga rovdjur, i den mån regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer tillåter det (25 § fjärde stycket).

Enligt rennäringslagen får varken sameby eller samebymedlem upplåta rättigheter som ingår i renskötselrätten (inbegripet de jakt- och

³ Se 6 § och 16 § Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2002:18.

fiskerättigheter som ingår i renskötselrätten) till någon annan (31 §).⁴ Denna bestämmelse har prövats i Girjasdomen (se promemoria om Girjasdomen).

Rennäringslagen innehåller särskilda bestämmelser om statens upplåtelse av jakt och fiske på kronomark som står under statens omedelbara disposition ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen (32–34§§). Jakt och fiske får inom sådan mark upplåtas (av staten) endast om upplåtelsen kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötelsen och utan besvärande intrång i samebymedlemmars jakt- och fiskerättigheter. Upplåtelse av hela fisket i visst vatten får ske endast om samebyn medger det. Vid upplåtelse av jakt och fiske ska avgift utgå, om det inte finns särskilda skäl. Avgiften fördelas lika mellan berörd sameby och Samefonden.⁵ Även dessa bestämmelser har varit föremål för prövning i Girjasdomen (se promemoria om Girjasdomen).

Närmare bestämmelser om statens upplåtelse av småviltsjakt och fiske inom samma områden finns i rennäringsförordningen (1993:384).⁶ Av förordningen följer bland annat att beslut om upplåtelse som huvudregel fattas av länsstyrelsen. Vidare följer att småviltsjakt och handredskapsfiske ska upplåtas (till skillnad från rennäringslagens ”får upplåtas”) under vissa närmare angivna förhållanden, bland annat att någon olägenhet av betydelse inte uppkommer för rennäringen. När bestämmelsen tillkom år 1993 innebar det en betydande utvidgning av allmänhetens möjligheter att, efter tillstånd från länsstyrelsen, utöva småviltsjakt och fiske på mark och vatten ovanför odlingsgränsen.

För statens mark nedanför odlingsgränsen och utanför renbetesfjällen saknas motsvarande bestämmelser. I de fall marken utgör åretruntmark finns en generell bestämmelse i rennäringslagen som anger att den som äger eller brukar mark där renskötsel bedrivs inte vid användningen av marken får vidta åtgärder som medför avsevärd olägenhet för renskötelsen.

Bestämmelsen gäller även privata markägare och nyttjanderättshavare.

Det var länge oklart om bestämmelserna i rennäringslagen om statens upplåtelse ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen skulle ses så att

⁴ Undantag finns för upplåtelse av rätt till jakt eller fiske för husbehov till tidigare medlem.

⁵ Se om Samefonden under särskilt avsnitt nedan. Den del av avgiften som tillfaller fonden är tänkt att vara ett skydd för den kollektiva folkgruppsrätten, medan den del som tillfaller samebyn tjänar som personlig ersättning för dem som vid skadetillfället driver renskötsel inom en sameby.

⁶ Med stöd av förordningen har Statens jordbruksverk därtill meddelat särskilda föreskrifter (SJVFS 1993:95) om upplåtelse av rätt till småviltsjakt och fiske på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen.

staten har en jakt- och fiskerätt som staten upplåter, eller om staten upplåter samebymedlemmarnas jakt- och fiskerätt. I Girjasdomen har frågan (av majoriteten av Högsta domstolens ledamöter) besvarats så att bestämmelserna gäller den jakt- och fiskerätt som staten kan ha enligt lagen.⁷

6.4 Urminnes hävd

Renskötselrätten (som enligt vad som sagts ovan innefattar vissa jakt- och fiskerättigheter) grundar sig på urminnes hävd (1 § rennäringslagen).

Urminnes hävd är ett rättsinstitut som tidigare fanns i jordabalken. Innebörden är, enkelt uttryckt, att någon ohindrat och oinskränkt har använt en fast egendom eller annan resurs så länge att en rättighet till egendomen eller resursen har uppkommit.

I den nuvarande jordabalken finns rättsinstitutet urminnes hävd inte kvar. Äldre rättigheter som har tillkommit genom institutet består dock fortfarande. Det framgår bland annat av lagen om införande av den nya jordabalken samt, som redan nämnts beträffande jakt- och fiskerättigheter grundade på urminnes hävd, av övergångsbestämmelserna för jakt- respektive fiskelagen.⁸

Angränsande till urminnes hävd är sedvana och sedvanerätt, det vill säga oskrivna rättsregler som har sitt ursprung i gammal sedvana. Sedvana är allmänt sett en beteckning på ett handlingsmönster som följs av många och sedvanerätt bygger liksom urminnes hävd på principen att förhållanden som under lång tid har varit etablerade och respekterade inte ska rubbas. Medan urminnes hävd självständigt kan grunda en rättighet har sedvanerätten dock främst fungerat som en utfyllande rättskälla. Vid tolkning av om en rättighet föreligger enligt en särskild regel eller princip kan sedvanan alltså ges betydelse.

Det har inte alltid stått klart att renskötselrätten grundas på urminnes hävd – och alltså är en civil rättighet snarare än ett privilegium eller en förmån från staten. Under större delen av 1900-talet var staten av uppfattningen att den samiska renskötseln utgjorde ett särskilt privilegium givet av staten, det så kallade ”lappprivilegiet”, och att det var detta som låg till grund för

⁷ Två ledamöter gjorde i sin skiljaktiga mening i stället bedömningen att statens förfogande över upplåtelseerna ska betraktas som att staten hanterar samernas upplåtelse rätt. Se punkten 163 i den skiljaktiga meningen.

⁸ Se 6 § lagen (1970:995) om införande av den nya jordabalken samt övergångsbestämmelserna för jakt- respektive fiskelagen, p 4 respektive p. 2.

renskötselns monopolställning och den samiska renskötselrätten. I Skattefjällsdomen från 1981 uttalade Högsta domstolen dock att den rättsliga grunden till samernas rätt att bedriva renskötsel låg i urminnes hävd. Detta föranledde den lagändring som gjordes 1993 och som innebar att kopplingen mellan renskötselrätten och urminnes hävd kom till uttryck i rennäringslagens första paragraf.

Urminnes hävd behandlas mer ingående i promemorian om Girjasdomen.

6.5 Jakt och fiskerätt för samer utanför samebyar

Det är endast samebymedlemmar som har särskilda jakt- och fiskerättigheter. Som tidigare framgått ingår de särskilda rättigheterna i renskötselrätten, som tillfaller det samiska folket (på grund av urminnes hävd), men får utövas av den som är medlem i en sameby.

Samer som inte är medlemmar i en sameby är således beträffande jakt och fiske jämställda med övrig befolkning. Om de önskar jaga och fiska får det ske på egen mark eller efter upplåtelse av en markägare. I sammanhanget kan dock nämnas att det i rennäringsförordningen finns en särskild bestämmelse beträffande avgift vid upplåtelse av jakt och fiske på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen (5 §). Av bestämmelsen framgår att jakt och fiske ska upplåtas avgiftsfritt till fiskesamer och fjällägenhetsinnehavare, om det inte finns särskilda skäl som talar mot avgiftsfrihet.

Avgränsningen i delbetänkandet: utredningen ska

- bedöma i vilka områden samebyar har ensamrätt i förhållande till staten till upplåtelser av småviltsjakt och fiske grundat på urminnes hävd samt ta ställning till om ensamrätten enbart gäller småviltsjakt eller om den gäller allt vilt.
- analysera vilken rätt till upplåtelser av jakt och fiske som tillkommer samebyarna om någon ensamrätt till upplåtelser genom urminnes hävd inte kan konstateras i området.

7. Samefonden

Samefonden är en myndighet under Näringsdepartementet, som har till ändamål att genom bidrag främja och stödja rennäringen, den samiska kulturen och samiska organisationer. Bestämmelser om Samefonden finns i rennäringsförordningen.

Samefondens inkomster består av ränta och vinst på fondens tillgångar, avgifter för statens upplåtelser av nyttjanderätter på mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen (som enligt vad som beskrivits ovan delas mellan Samefonden och berörd sameby), ersättning för upphävande av eller intrång i renskötselrätten, medel som regeringen beslutat att tillståndkrävande verksamheter ska betala enligt 17 kap. 7 § miljöbalken, medel som enligt lag eller konvention tillfaller Sverige för att användas till åtgärder som har samband med renskötseln, och medel som enligt regeringens bestämmande i övrigt ska tillfalla fonden. Fondens medel förvaltas av Kammarkollegiet.

Samefonden kan såvitt gäller rennäringen lämna bidrag till inköp eller arrenden av mark för renskötsel, rennäringens rationalisering och andra åtgärder till främjande av rennäringen. Regeringen fastställer varje år efter förslag från Samefondens styrelse det högsta sammanlagda belopp som får lämnas ur fonden. Utöver det beloppet får fondstyrelsen disponera medel som tillförts fonden för särskilda ändamål.

Samefondens styrelse prövar ärenden om bidrag till rennäringen, medan Sametinget prövar ärenden om bidrag till samisk kultur och samiska organisationer. Styrelsen består av sex ledamöter som regeringen utser för högst tre år. Tre av ledamöterna utses efter förslag av Sametinget.

<p>Uppdrag i delbetänkandet: bedöma vad samebyarnas ensamrätt till upplåtelser av jakt och fiske får för betydelse för Samefondens intäkter och arbete.</p>
--

8. Kort om Sametinget och Svenska Samernas Riksförbund

Kommitténs uppdrag ska enligt direktiven bedrivas utåtriktat och i dialog med bland annat Sametinget och Svenska Samernas Riksförbund.

8.1 Sametinget

Sametinget är på samma gång ett samiskt folkvalt organ och en statlig förvaltningsmyndighet inom rennäringens område och för samisk kultur. Myndigheten, som invigdes 1993, har således en dubbel funktion.

8.1.1 Organisation

Sametingets organisation utgår från sametingets 31 folkvalda ledamöter som väljs för fyra år (sameting eller plenum). Plenum utser i sin tur de övriga beslutsfattande organen: styrelse och nämnder. I dagsläget finns bland annat en kultur-, en närings-, en rennäring- och en språknämnd.

I plenum ingår sju partier:

- Jakt- och fiskesamerna (tolv mandat),
- Sámiid Riikkabellodat/Samelandspartiet (sex mandat),
- Samerna (två mandat),
- Guovssonásti (fem mandat),
- Min Geaidnu/Mijá Gájno/Mijjan Geäjdnuo/Mijjen Geajnoe (ett mandat),
- Vuovdega/Skogssamerna (tre mandat), och
- Landspartiet Svenska Samer (två mandat).

Jakt- och fiskesamerna bildar i dagsläget styrelse tillsammans med Skogssamerna och Landspartiet Svenska Samer. Styrelseordförande är Håkan Jonsson (Jakt- och fiskesamerna).

Det senaste valet i maj 2021 hade ett valdeltagande på över 65 procent – den högsta noteringen sedan det allra första Sametingsvalet 1993.

Utöver de beslutsfattande organen finns ett kansli med statliga tjänstemän fördelade på kontor i Jokkmokk, Kiruna (huvudkansli), Tärnaby och Östersund.

8.1.2 Uppdrag

Sametinget kallas ibland för "samernas riksdag". Sametinget utövar dock inte något faktiskt självbestämmande.

Sametingets övergripande uppgift är enligt sametingslagen (1992:1433) att verka för en levande samisk kultur och ta initiativ till verksamheter och föreslå åtgärder som främjar denna kultur. När det gäller rennäringen ingår i uppgiften bland annat att medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, något som omfattar rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten. Sametinget är också ansvarig myndighet för områden av riksintresse för rennäringen.

I egenskap av förvaltningsmyndighet ska Sametinget bland annat följa, utvärdera och hålla regeringen informerad om utvecklingen inom ett antal områden, bland annat inom rennäringen, övrigt samiskt näringsliv och samisk kultur samt inom minoritetspolitiken.

8.2 Svenska Samernas Riksförbund (SSR)

SSR är en gemensam intresseorganisation för samebyarna och sameföreningar. Organisationen har som vision och syfte att tillvarata och främja de svenska samernas ekonomiska, sociala, rättsliga, administrativa och kulturella intressen med särskild hänsyn till renskötelsns och dess binäringars fortbestånd och sunda utveckling.

SSR:s högsta beslutande organ är det årliga Landsmötet, då ombud från alla medlemmar samlas. Vid mötet utses SSR:s styrelse, som består av sju ledamöter. Sittande styrelseordförande (förbundsordförande) är Matti Blind Berg.